

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

1 septembrie, ora 16.30

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA ATENEU

Ateneul Român

ENSEMBLE INTERCONTEMPORAIN

PIERRE BLEUSE dirijor

SÉBASTIEN VICHARD pian

RENAUD DÉJARDIN violoncel

JEANNE-MARIE CONQUER vioară

Ligeti Concertul de cameră pentru 13 instrumentiști

Corrente / Calmo, sostenuto / Movimento preciso e meccanico / Presto

Ligeti Concertul pentru pian și orchestră

Vivace molto ritmico e preciso / Lento e deserto / Vivace cantabile / Allegro risoluto / Presto luminoso

Ligeti Concertul pentru violoncel și orchestră

♩ = 40 – *attacca* / (*Lo stesso tempo*) ♩ = 40

Ligeti Concertul pentru vioară și orchestră

Praeludium: Vivacissimo luminoso / Aria, Hoquetus, Coral: Andante con moto / Intermezzo: Presto fluido / Passacaglia: Lento intenso / Appassionato: Agitato molto

György Ligeti (1923 – 2006): Concertul de cameră pentru 13 instrumentiști

Format la confluența dintre estul și vestul Europei, marcat de experiența celui de-al doilea război mondial (perioadă în care și-a pierdut mare parte din familie), ulterior de regimul stalinist, György Ligeti (1923 – 2006) și-a format în timp un limbaj muzical absolut original, poziționându-se permanent în afara dogmelor, regulilor și a modei și încercând să iasă, astfel, dintr-o „înregimentare” pe care a considerat-o mereu artificială.

Compus între anii 1969-1970 pentru ansamblul vienez Die Reihe, Concertul de cameră pentru 13 instrumentiști se mișcă lejer pe terenul fertil al explorărilor texturale, juxtapunând ingenios microtonalitatea cu contrapunctul și staza cu frenezia. Structurat în 4 mișcări scurte și contrastante din punctul de vedere al caracterului, lucrarea investește fiecare instrument în parte cu rol solistic, forța individuală conducând către o unitate colectivă care îi conferă aproape o putere simfonică. Prima audiție a fost oferită în data de 1 octombrie 1970 de ansamblul Die Reihe condus de Friedrich Cerha, într-o perioadă în care Ligeti se bucura de o mare popularitate.

„Prima parte este polifonică și conține linii micropolifonice împletite, care se îmbină pentru a forma o textură omogenă. A doua mișcare este omofonă și statică, a treia mecanică, în maniera unui mecanism de ceas (lucrarea mea din 1962, *Poème symphonique* pentru 100 de metronoame a servit ca model aici), iar a patra este un *Presto* nebunesc de virtuos” – și-a descris succint Ligeti această lucrare profund originală, care are un parcurs expresiv aproape teatral, de la misterul începutului, către liniștea și lirismul din finalul a părții a doua, agitația mecanicizantă a celei de-a treia și iureșul cu accente macabre al finalului.

György Ligeti: Concertul pentru pian și orchestră

Cinci-șase ani a durat germinarea Concertului pentru pian și orchestră, ale cărei contururi au prins formă abia începând cu 1985 și care a avut premiera la Graz în 23 octombrie 1986, cu pianistul american Anthony di Bonaventura ca solist al Orchestrei Filarmonicii din Viena conduse de Mario di Bonaventura, muzician cărui îi este, de altfel, dedicată lucrarea. Ulterior au rezultat încă două părți, definitivitate în 1988, și în această versiune cu 5 mișcări ce se succed fără pauză, concertul a avut o nouă premieră, în data de 29 februarie a aceluiași an la Viena, în aceeași formulă solistică și dirijorală, alături de Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Austriece.

Scriitura densă a concertului este o oglindă fin calibrată la detalii despre sensibilitatea muzicală a finalului de secol XX. Lucrarea prezintă o largă gamă de sonorități (unele aproape senzuale), ritmuri extrem de

Program

complexe, parte dintre ele inspirate de tradiția sonoră africană. Asistăm astfel la o demonstrație strălucitoare de multiple tehnici compoziționale, cu ramificații pe toate palierele, ritmice, armonice, orchestrale, polifonice și timbrale. Structurile muzicale sunt în permanență polistratificate, dând naștere unui construct eterogen, în cadrul căruia vocile apar și retrag în funcție de context. În acest cadru, pianul, cu o scriitură intens virtuoasă, se contopește cu întregul proces sonor, asumându-și mai degrabă rolul de partener principal decât pe cel de lider.

Partitura, de referință în ansamblul celei de-a doua jumătăți a secolului XX, ne arată prin fiecare notă un György Ligeti jovial, cald și apropiat marelui public, chiar și a celui mai puțin familiarizat cu muzica prezentului.

György Ligeti: Concertul pentru violoncel și orchestră

Puține lucrări moderne și contemporane subminează atât de eficient și nonșalant structura și retorica tradițională a genului așa cum o face Concertul pentru violoncel și orchestră de György Ligeti, finalizat în 1966. Violoncelul și ansamblul instrumental nu sunt, decât cu câteva notabile excepții, două entități separate, în rest, evoluând organic și susținându-se reciproc într-un parcurs care te duce de multe ori cu gândul la puterea expresivă și chiar filozofică a noțiunii de liniște și tăcere. Caracterizată pe bună dreptate drept un anti-concert, lucrarea este structurată în două părți contrastante și începe insidios, cu o indicație dinamică deopotrivă provocatoare și pentru ascultători, și pentru interpreți, piano la puterea a 8-a – o nuanță aproape imperceptibilă din punct de vedere auditiv.

Astfel, prima mișcare evoluează continuu de la tăcerea spartă de solist prin nota mi (susținută ulterior de toate instrumentele), până la ultimele măsuri, în care violoncelul își caută echilibrul, ca un acrobat pe sârmă, pe armonicile superioare ale coardei la. Prin contrast, a doua mișcare creează o atmosferă mai extrovertit virtuoasă, cu texturi micropolifonice și figuri cromatice rapide, cu secțiuni multiple care converg, se disociază sau fuzionează în corpul ansamblului instrumental, care funcționează aproape ca un mecanism. Lucrarea se încheie în solitudine solistică, pe măsură ce abundența de material sonor se epuizează treptat, muzica revenind ciclic, în cadența șoptită a violoncelului, la tăcerea inițială.

György Ligeti: Concertul pentru vioară și orchestră

Autentic și schițând uneori chiar o apropiere de tiparele convenționale ale genului, Concertul pentru vioară de György Ligeti aruncă o privire nostalgică înspre filonul tradițional est-european. O întregă istorie a muzicii, de la sonoritățile medievale și renașcentiste, către cele romantice și până la diferite parfumuri stilistice contemporane se reflectă în această partitură a cărei fiecare mișcare este perfect calibrată și condensată conceptual și interpretativ. La fel cum s-a întâmplat cu Concertul pentru pian și orchestră, premiera din 3 noiembrie 1990 de la Köln a celui pentru vioară și orchestră a avut la bază o versiune incompletă, de 3 mișcări în loc de 5. Ulterior Ligeti a întreprins un complex proces de rearanjare și recompunere a întregii partituri, astfel că următoarea versiune a putut fi ascultată doi ani mai târziu, în 1992, pentru ca în 1993 ansamblul Intercontemporain cu Pierre Boulez la conducere și Sasko Gavrilov ca solist, cel căruia îi este dedicată lucrarea, să ofere publicului versiunea finală.

Lucrarea se înscrie în rândul creațiilor târzii ale compozitorului, în care acesta explorează intonația din afara sistemului temperat. O face multiplicând distorsiunile sonore, uneori în mod calculat, uneori la voia întâmplării, prin acordaje nespecifice, ceea ce conduce către un efect interpretativ de note false și creează în același timp o atmosferă de haos sonor, evident intenționat și controlat. La toate acestea se adaugă suprapunerea dinamică, controlată matematic și poliritmiile complexe, specifice muzicii lui Ligeti, toate notate scrupulos în partitură, nefiind omis niciun detaliu, rezultatul acestei acribii, care poate intimida interpretii, creând, într-o răsturnare miraculos-paradoxală un parcurs sonor pe care ascultătorul îl percepe ca fiind aerat, liber și plin de spontaneitate.

Ansamblu

Fondat în 1976 de Pierre Boulez, cu sprijinul lui Michel Guy (pe atunci ministru al culturii) și cu colaborarea lui Nicholas Snowman, **Ensemble Intercontemporain** este dedicat muzicii din secolele XX-XXI.

Uniți de aceeași pasiune pentru creație, cei 31 de soliști ai ansamblului – sub noua conducere a dirijorului Pierre Bleuse – lucrează în strânsă colaborare cu compozitorii, explorând tehnici instrumentale și dezvoltând proiecte care împletesc muzica, dansul, teatrul, filmul, video și artele vizuale.

În colaborare cu IRCAM (Institut de Recherche et

Coordination Acoustique/Musique - Institutul de Cercetare și Coordonare Acustică/Muzicală), Ensemble Intercontemporain rămâne foarte activ în domeniul generării de sunete sintetice.

Ansamblul este, de asemenea, renumit pentru accentul puternic pus pe educația muzicală: concerte pentru copii, ateliere de creație pentru elevi, programe de formare pentru viitorii interpreți, dirijori și compozitori, cărora le sunt comandate și interpretate în mod regulat piese noi în fiecare an.

Rezident al Filarmonicii din Paris, ansamblul concertează și înregistrează în Franța și în străinătate, participând la festivaluri importante din întreaga lume. În 2022, ansamblul a primit prestigiosul premiu Polar Music Prize.

Ansamblul este finanțat de Ministerul Culturii și primește sprijin suplimentar din partea Consiliului Municipal din Paris.

©Quentin Chevrier

Dirijor

Pierre Bleuse și-a făcut un nume pe scena internațională, fiind un invitat obișnuit al unor orchestre prestigioase: Orchestre din Paris, Orchestra Națională a Franței, Festivalul Présences al Radio France, Orchestra Simfonică din Tokyo, Orchestra Simfonică din Singapore, MDR-Sinfonieorchester din Leipzig, Tonkünstler Orchestra, Orchestra Filarmonicii Regale din Stockholm, Orchestra Națională a Capitoliului din Toulouse, Orchestre de la Suisse Romande, Orchestrele Simfonice din Basel și Berna, Filarmonica din Bruxelles, Orchestra Națională din Belgia, Orchestra Simfonică din Anvers, Orchestrele de Cameră din Basel și Paris, Orchestra Simfonică Națională din China, Orchestra Națională Rusă, Orchestra Simfonică din Quebec, Orchestra Simfonică din Salt Lake City.

Dedicat interpretării și diseminării muzicii contemporane, a dirijat în special Ensemble Intercontemporain în mai multe rânduri și devine directorul muzical al acestuia începând cu

stagiunea 2023/2024. De asemenea, a condus Ansamblul Lemanic Modern, o formație cu sediul la Geneva, dedicată explorării repertoriului de astăzi. În stagiunea 2021/2022, a fost numit director muzical al Orchestrei Simfonice din Odense, în Danemarca. În același an, a preluat conducerea artistică a renumitului Festival Pablo Casals din Prades.

Laureat al premiului I la vioară la Conservatorul Național de Muzică și Dans din Paris, Pierre Bleuse s-a format cu Jorma Panula în Finlanda și cu Laurent Gay la Școala Superioară din Geneva.

©Julia Severinsen

Soliști

Născut la Strasbourg, **Renaud Déjardin** și-a început formarea muzicală sub îndrumarea lui Mihaly Temesvari și Jean Deplace Paris, înainte de a studia la Paris cu Philippe Muller și la Stony Brook (Statele Unite) cu Timothy Eddy. De la o vârstă fragedă, a fost fascinat de repertoriul simfonic -o pasiune susținută de experiențe muzicale marcante cu Carlo Maria Giulini, Bernard Haitink, Pierre Boulez și Colin Davis, chiar înainte de a se lansa în cariera sa profesională.

Printre distincțiile sale se numără premii la mai multe concursuri internaționale (Concursul Rostropovich din Paris, Concursul Paulo din Helsinki, Concursul Bach din Leipzig) și a interpretat ca solist cu Orchestra Filarmonică din Strasbourg, Orchestra Națională din Lille, Orchestra Filarmonică din Bilkent și Orchestra Națională din Ile-de-France. În cadrul cursurilor de măiestrie ale acestora, a fost îndrumat de Mstislav Rostropovitch, Anner Bylsma și Bernard Greenhouse.

Continuând să își dezvolte cunoștințele despre repertoriul de ieri și de

azi, a lucrat și a cântat cu următoarele orchestre și ansambluri: Orchestra Filarmonică de Radio-Franța (în special lucrări de Ravel, Sibelius, Mahler, Boulez, Eötvös), Opera din Paris (Lulu de Berg), Ansamblul Intercontemporain (Stockhausen, Nancarrow, Staud, Jarrell), Ansamblul soliștilor de cameră din Salzburg (Mozart, Metamorphosen de Strauss) și Ansamblul Court-Circuit (Hurel, Grisey, Murail, Maresz).

Și-a continuat studiile în analiză, armonie, orchestrație și dirijat de orchestră. În calitate de dirijor, a creat o serie de piese pentru ansamblu și a înregistrat lucrări de Jean-Luc Hervé cu Ansamblul Court-Circuit, Luciano Berio cu Vincent David și Ansamblul Quaerendo Invenietis, Allain Gaussin cu Ansamblul Sillages, Ofer Pelz cu Ansamblul Meitar, Bernard Cavanna și Martin Matalon cu Ansamblul Mesostics.

Întorcându-se apoi la proiecte mai personale, cum ar fi compoziția, a creat un volum de piese pentru pian (Livre des clairs-obscurs - Cartea clar-obscurului) și a scris o serie de piese pentru tineri interpreți.

În 2014, s-a alăturat Orchestrei Naționale din Ile-de-France, înainte de a deveni membru al Ansamblului Intercontemporain în 2022.

©Franck Ferville

Sébastien Vichard a studiat pian și pianoforte la Conservatorul din Paris (CNSMDP). A concertat ca solist la Sala Regală de Festivități din Londra, la Concertgebouw din Amsterdam, la Berliner Festspiele, la Filarmonica din Köln, la Sugunami Kôkaidô din Tokyo și la Filarmonica din Paris-Cité de la musique. Sébastien Vichard este membru al Ansamblului Intercontemporain din 2006 și predă pianul la Conservatorul național superior de muzică și dans din Lyon.

©Franck Ferville

Solistă

Născută în 1965, **Jeanne-Marie Conquer** a obținut Premiul I la vioară la Conservatorul din Paris (CNSMDP) la vârsta de 15 ani și și-a continuat studiile superioare la clasele lui Pierre Amoyal (vioară) și Jean Hubeau (muzică de cameră). A devenit membră a Ansamblului Intercontemporain în 1985. Jeanne-Marie Conquer a dezvoltat relații artistice strânse cu compozitori contemporani și a lucrat în special cu György Kurtág, György Ligeti (pentru *Trio cu corn* și *Concertul pentru vioară*), Peter Eötvös (pentru opera sa *Le Balcon*) și Ivan Fedele. A înregistrat diferite lucrări la Deutsche Grammophon: *Sequenza VIII* pentru vioară solo de Luciano Berio, *Pierrot Lunaire* și *Ode to Napoleon* de Schönberg, precum și *Anthèmes* și *Anthèmes II* de Pierre Boulez pentru o publicație a lui Jean-Jacques Nattiez despre opera compozitorului.

Jeanne-Marie Conquer a fost solistă în *Anthèmes II* la Festivalul de la Lucerna în 2002 și în prima interpretare latino-americană a lucrării la Buenos Aires în 2006, precum și în *Concertul pentru vioară* de György Ligeti la Cité de la Musique din Paris cu ocazia celei de-a 80-a aniversări a acestuia în 2003. În afară de cariera de solistă, Jeanne-Marie Conquer predă la Conservatorul Municipal W. A. Mozart (districtul 1 din Paris) și la Conservatorul din Paris (CNSMDP).

©Franck Ferville